

**BUXORO DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY – METODIK JURNAL

№. 1

BUXORO – 2026

GLOBALLASHUV VA DUNYONING MAFKURAVIY MANZARASI

Hasanova Maxfiratbonu, Buxoro davlat pedagogika instituti

3- bosqich talabasi

Annotatsiya: Maqolada dunyoning globallashib borayotganligi, uning sabablari, globallashuvning mazmun-mohiyati, salbiy va ijobiy tomonlari, yurtimizning globallashish jarayoniga ko'proq tortilib borayotganligi haqida atroflicha fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar : O'zbekiston, globallashuv, urush va tinchlik, ekologik falokatlar, ma'naviy qashshoqlik, narkobiznes, terrorizm, aksilglobalistlar, Buyuk davlatchilik shovinizmi.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ И ИДЕОЛОГИЧЕСКАЯ КАРТИНА МИРА

Хасанова Макфиратбону, студентка 3 курса Бухарского государственного

педагогического института

Аннотация: В статье дается комплексный анализ глобализации мира, ее причин, сущности глобализации, ее негативных и позитивных сторон, а также все большей вовлеченности нашей страны в процесс глобализации.

Ключевые слова: Узбекистан, глобализация, война и мир, экологические катастрофы, духовная нищета, наркотрафик, терроризм, антиглобалисты, великодержавный шовинизм.

GLOBALIZATION AND THE IDEOLOGICAL LANDSCAPE OF THE WORLD

Hasanova Maxfiratbonu, 3rd-year student of Bukhara State Pedagogical Institute

Annotation: The article provides a comprehensive analysis of the globalization of the world, its causes, the essence of globalization, its negative and positive sides, as well as the increasing involvement of our country in the process of globalization.

Keywords: Uzbekistan, globalization, war and peace, environmental disasters, spiritual poverty, drug trafficking, terrorism, antiglobalists, great-power chauvinism.

Hozirgi davr-dunyo g'oyaviy qarama-qarshiliklar murakkab tus olgan, mafkura poligonlari yadro poligonlaridan ham kuchliroq bo'lib borayotgan davrdir. Butun yer yuzi odamzod uchun yagona makon bo'lib hisoblanadi. Ammo tarixda mavjud chegaralarni o'zgartirish, muayyan hududlarni bosib olish uchun son-sanoqsiz urushlar bo'lgan. Bu jarayonda esa urush qurollari muntazam takomillashib borgan. Mazkur urushlar to' XX asrgacha asosan ko'proq bir yo' ikki davlat yoxud mintaqa o'rtasida bo'lgan. XX asrda ro'y bergan ikkita jahon urushida o'nlab davlatlar, bir necha qit'a mamlakatlari ishtirok etgan.

Xullas, urush qurollari takomilashib boraverdi. Bugungi kunda ular boshqa hududni bosib olish u yoqda tursin, balki butun yer sayyorasidagi hayotni bir necha marta yo'q qilib tashlashga yetadi. Insoniyat XX asr oxiriga kelib bir qator chegara bilmaydigan muammolarga duch keldi. Urush va tinchlik, ekologik falokatlar, ma'naviy qashshoqlik, narkobiznes, terrorizm kabi muammolar ana shular jumlasidandir.

“Globallashuv jarayoni insoniyatning katta yutug'i sifatida chegara bilmasdan, har bir mamlakatning ijtimoiy hayotiga chuqur kirib borayotgani hech kimga sir emas. Mazkur jarayonning o'ziga xos muammolari ham mavjudki, uni o'z vaqtida bartaraf etish insoniyatdan juda katta kuchni talab etayotir. Tasavvur qiling, globallashuv jarayonida milliy chegaralar o'z ahamiyatini yo'qotmoqda, axborot oqimi har qanday chegaradan oshib o'tib, jamiyat ichkarisiga, shuningdek, fuqarolarning ongiga qadar singib borayotir” [1.B.14.].

Globallashuv - turli mamlakatlar iqtisodi, madaniyati, ma'naviyati, odamlari o'rtasidagi o'zaro ta'sir va bog'liqlikning kuchayishidir. Globallashuvga berilgan ta'riflar juda ko'p. Fransuz tadqiqotchisi B.Bandi ta'rifida globallashuv jarayonining 3 o'lchovli ekaniga urg'u beriladi: 1.Globallashuv - muttasil davom etadigan tarixiy jarayon. 2.Globallashuv-jahonning gomogenlashuvi (bir jinsli) va universallashuvi jarayoni. 3.Globallashuv-milliy chegaralarning

“yuvilib ketish” jarayoni. Rossiyalik A. Parshev globallashuvga quyidagicha ta’rif beradi: “Aslida, globallashuvning asosiy mazmuni boshqa mamlakatlarda ishlab chiqarilgan mahsulotning qo‘shimcha qiymatini, dunyodagi asosiy zahiralarni o‘zlashtirishdan iborat” [2.B.5.].

Globallashuvning mamlakatlar iqtisodiy siyosati va ma’naviyatiga o‘tkazishi mumkin bo‘lgan ijobiy va salbiy ta’siri xususida Hindistonning mashhur davlat arbobi Mahatma Gandining quyidagi so‘zlarida yaxshi ifodalangan: “Men uyimning darvoza va eshiklarini doim mahkam berkitib o‘tira olmayman, chunki uyimga toza havo kirib turishi kerak. Shu bilan birga, ochilgan eshik va derazalarimdan kirayotgan havo dovul bo‘lib uyimni ag‘dar-to‘ntar qilib tashlashi, o‘zimni esa yiqitib yuborishini ham istamayman”. Shuning uchun ham, milliy istiqloq g‘oyasi bugungi globallashuv jarayonida uyimizni, hayotimizni toza havo bilan ta’minlab, ayni paytda, “dovullar”dan saqlash omili ekanligini anglash mumkin.

Globallashuvning ijobiy tomoni shundan iboratki, u xalqlarning, davlatlarning, milliy madaniyat va iqtisodiyotlarning yaqinlashishini tezlashtiradi, ularning rivojlanishi uchun yangi imkoniyatlar ochadi.

Globallashuvning salbiy tomoni shundan iboratki, ko‘p ming-ming mayda, qoloq etnik guruhlar va millatlarning madaniyati, tili, rasm-rusumlari jahon bo‘ylab kuchayib borayotgan globallashuv jarayonlarida katta millatlar, yirik milliy madaniyatlar, boy tillar bilan raqobatlasha olmay, o‘z-o‘zidan faol ijtimoiy-iqtisodiy, lisoniy-zaboniy hayotdan chetga chiqib qolmoqda. Bunday sharoitda har bir fuqaroning vazifasi-o‘z millatining raqobatbardoshligini ko‘tarish, buning uchun uning faol siyosati, tadbirkor iqtisodiyoti, madaniyatida salmoqli yutuqlari uchun kurashishdir. Buning uchun mustaqil O‘zbekistonning har bir fuqarosi 4 ta sifatga ega bo‘lishi kerak: 1) zamonaviy mutaxassis bo‘lishi; 2) o‘zbek (davlat tili), rus, ingliz tillarini mukammal bilishi; 3) doim o‘z bilim doirasini yangilab borishi va 4) tadbirkor-tashabbuskor bo‘lishi kerak.

Globallashuv jarayoni murakkab hodisa. Uning turli mamlakatlar iqtisodi, siyosati va ma’naviyatiga o‘tkazayotgan ta’siri murakkabligi sababli unga nisbatan ham jahonda bir-biriga qarshi, muxolifatda bo‘lgan ikki guruh: 1) globalistlar va 2) aksilglobalistlar guruhlarini vujudga keldi.

1.Globalistlar- globallashuv tarafdorlari. Ular orasida davlat arboblari, siyosatdonlar, sanoatchi va biznesmenlar ko‘proq uchraydi.

XX asr o‘rtalarida globallashuvning institutsionlashuvi (tashkillashuvi) kuchaygandan keyin bu jarayon tezlashdi. Masalan, Butunjahon savdo tashkiloti, Xalqaro valyuta jamg‘armasi, Jahon banki, Yevropa taraqqiyoti va tiklanish banki tashkilotlari globalistlar ta’sirida vujudga keldi.

2.Aksilglobalistlar - globallashuv muxoliflari bo‘lib, ular orasida ko‘proq so‘l kuchlar, kasaba uyushmalari va yoshlar tashkilotining vakillari bor. MDH hududida aksilglobalistlar Rossiya Federatsiyasi hududida faol harakat olib bormoqda. Bu yerda ular turli anjumanlar, seminarlar o‘tkazish uchun to‘planib turadilar.

Aksilglobalistlar faoliyati ham bugungi kunda kuchaydi. Lekin ular faqat uning salbiy oqibatlarigagina emas, umuman unga qarshi chiqmoqda. Masalan, Rossiyalik faylasuf va yozuvchi A.Zinovyev “Aksilglobalizm vektorlari” nomli anjumanda shunday degan edi: “Globallashuv yangi jahon urushidir. U yangi tipdagi jahon urushi. Bu urushda tirik qolishning qarshilik ko‘satishdan boshqa yo‘lini ko‘rmayapman. Faqat qarshilik!” [2.B.6-7.]. Umuman globallashuv “mafkrulashishdan” xoli bo‘lishi kerak.

XX asr so‘ngida ro‘y bergan ulkan ijtimoiy- siyosiy o‘zgarishlar, ikki qutbli dunyoning barham topishi natijasida nisbiy muvozanatning buzilishi jahonning mafkraviy manzarasini tubdan o‘zgartirib yubordi.

XX asrda dunyoda g‘oyaviy qarama-qarshiliklar keskin va murakkab tus olgan davr bo‘ldi. XX asr so‘ngida ikki qutbli dunyoning barham topishi, nisbiy muvozanatning buzilishi natijasida jahondagi mafkraviy manzaralar tubdan o‘zgardi. Islom Karimov ta’kidlaganidek, “XX asr oxirida dunyoda jo‘g‘rofiy-siyosiy ahamiyati va ko‘lami jihatidan noyob o‘zgarishlar ro‘y bermoqda. Bu o‘zgarishlar betakror. Ular nafaqat mamlakatlar o‘rtasidagi o‘zaro

munosabatlarda vujudga kelgan qarashlar va ularning mexanizmlarini chuqur o‘ylab ko‘rishni, balki ko‘p jihatdan qayta baholashni ham talab qiladi. “Sovuq urush” davrida xalqaro munosabatlarga asos bo‘lgan ko‘p qoidalar, tamoyillar va g‘oyalarni tubdan qayta ko‘rib chiqish talab qilinmoqda. Butun dunyo yaxlit va bir-biriga bog‘liq tizim bo‘lib bormoqda, unda o‘zi - o‘zidan qanoatlanishga va mahdudlikka o‘rin yo‘q. Bu hol hozirgi xalqaro munosabatlarni shakllantirganda, xalqaro tuzilmalar bilan o‘zaro aloqalarda va ularning faoliyatida ishtirok etganda mutlaqo yangicha yondashuvlarni ishlab chiqishni zarur qilib qo‘ymoqda” (3.B.240-241.).

Jahon maydonlarini mafkuraviy bo‘lib olishga urinishlar quyidagilarda namoyon bo‘lmoqda: 1. Siyosiy (buyuk davlatchilik shovinizmi). 2. Diniy (diniy ekstremistik va aqidaparastlik, panislomizm). 3. Badiiy (G‘arb turmush tarzini targ‘ib qiluvchi, amerikacha turmush tarzini targ‘ib qiluvchi, zo‘ravonlik, yovuzlik va boshqa axloqsizliklarni targ‘ib qiluvchi).

XX asr oxiri va XXI asr boshlariga kelib kommunistik va sotsialistik partiya ta‘siridagi sotsializm lageri parchalandi. Dunyo mamlakatlari rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarga bo‘lindi. Ana shu rivojlangan ba‘zi mamlakatlar o‘z milliy mustaqilligini qo‘lga kiritgan, rivojlanayotgan mamlakatlarni, jahon maydonlarini mafkuraviy jihatdan bo‘lib olishga urinmoqdalar. Bular quyidagi holatlarda ko‘rinadi:

Dunyoni bo‘lib olishga urinayotgan mafkuralarning shakllari:

1. Buyuk davlatchilik mafkurasi. 2. Diniy ekstremistik mafkuralar. 3. Panislomizm mafkurasi. 4. Pansovetizm mafkurasi. 5. G‘arb turmush tarzini ifodalagan mafkuralar. 6. Amerikacha turmush tarzini ifodalagan mafkuralar. 7. Turli diniy sektalarning g‘oyalarni ifodalovchi mafkuralar.

1. Buyuk davlatchilik shovinizmi. Shovinizm siyosati boshqa millat va xalqlarga nafrat va dushmanlikni avj oldirishga qaratilgan. Shovinizm go‘yosi to‘laqonli bo‘lmagan boshqa millatlar va irqalar ustidan hukmronlik qilishga da‘vat etilgan bir shaxs yoki millatning alohidaligini “mumtozligini”) targ‘ib etadi.

Buyuk davlatchilik shovinizmi boshqa millatlar va mamlakatlar bilan o‘zaro madaniyatli hamkorlik qilishga tayyor emaslikdan kelib chiqadi. Uning ifodachilari harbiy imperiyalardir. Bu imperiyalarning iqtisodiyoti bosib olingan hududlarni ekspluatatsiya qilar va hatto ularning hayotiy manbalari hisobiga yashar edi. Ayni chog‘da bo‘ysundirilgan xalqlarga, ularning madaniy jihatdan va umuman milliy jihatdan norasoligi haqidagi halokatli g‘oya singdirilar edi.

Buyuk davlatchilik shovinizmi va agressiv millatchilik bir-birini to‘ldiradi, bular o‘z davlati manfaatini ilgari surib, milliy qadriyatlarni tayyorlashda, milliy madaniyatlar va ma‘naviy qadriyatlarni oyoq osti qilishda, avtoritar tuzum o‘rnatishda, boshqa mamlakat xalqlarini itoatgo‘y qilib saqlab turishda, hozir esa sobiq Ittifoqni tiklash uchun qilayotgan harakatida, o‘z ta‘sir doirasini boshqa mustaqil davlatlarda saqlab qolish uchun intilishda, millatlar o‘rtasida o‘zaro ishonchsizlik tug‘dirishda, xalqaro-huquqiy me‘yorlarni inkor etishda, tashqi iqtisodiy aloqalarni to‘shishda, yangi mustamlakachilikni zo‘rlab qabul qildirish harakatida yaqqol namoyon bo‘lmoqda.

Hozirgi kunda buyuk davlatchilik g‘oyalari mazmunan o‘sha-o‘sha bo‘lsada, unga endilikda o‘ta zamonaviy shakl berilmoqda. Mustaqillikning dastlabki yillarida bular rus millatining mumtozligini tiklash, Rossiya tevaragida kuchli jug‘rofiy - siyosiy maydon yaratish, “Yagona va ahil xalqlar oilasi”ni tiklash, yangi mustaqil davlatlarning qaysi biri bilan hamkorlik qilish, qaysilarini ajratib qo‘yish va boshqa sohalarida ko‘rinmoqda.

Mustaqil O‘zbekiston uchun bugungi kunda buyuk davlatchilik shovinizmi va agressiv millatchilik tug‘dirayotgan tahdidlarning real xavfi quyidagilardan iborat: 1) Xalqaro, davlatlararo va elatlararo qarama-qarshilikni keltirib chiqarish. 2) Xalqaro-huquqiy va ichki davlat suverenitetimizni ro‘yobga chiqarishga qarshilik ko‘rsatish. 3) O‘zbekistonning tashqi iqtisodiy aloqalarini chegaralashga, ularni teng huquqli bo‘lmagan sharoitga solib qo‘yishga urinish. 4) Mamlakatimiz aholisiga elektron, radio-axborot vositalari orqali mafkuraviy yo‘l bilan tazyiq

o'tkazish, jahon afkor ommasida O'zbekiston haqida noto'g'ri tasavvur tug'dirishga intilish.5) Millatlar o'rtasidagi o'zaro ishonchsizlikni keltirib chiqarish, millatlararo munosabatlarni keskinlashtirish. 6) Yangi mustamlakachilik va yangi imperiyachilik yondashuvlarini zo'rlab qabul qildirish, hamma sohalardagi o'zaro manfaatli va teng huquqli hamkorlikni sekinlashtirish xavfi.

2.Diniy ekstremistik mafkuralar. "Ekstremizm" so'zi keskin fikrlar bildirish yoki keskin chora ko'rish tarafdori ma'nosini anglatadi. Jamiyat uchun nosog'lom ma'nodagi keskin chora yoki fikrlarni yoqlovchilarni ekstremistlar yoki jaholatparastlar deb atashadi. Diniy ekstremizm faqat islom diniga tegishli bo'lib qolmay, balki dunyodagi barcha dinlarga taaluqlidir. Masalan, o'rta asrlarda xristian ruhoniylari "Muqaddas kitoblarda belgilangan har qanday aqidalarga qarshi chiqish xudoning irodasini buzish demakdir",-deb uqtirib, diniy aqidalarga qarshi chiquvchilarga nisbatan keskin choralar qo'llash tarafdori bo'lganlar. Islom dinidagi ekstremistlar islom aqidalarini qayta tiklash niqobi ostida harakat qilayotgan bo'lsalarda, aslida esa ularning diniy, siyosiy qarashlari hokimiyatga intilish, mamlakat boshqaruvini egallashga qaratilgandir.

Diniy aqidaparastlik - esa siyosiy maqsadlar yo'lida mavjud ijtimoiy muammolarni ilk, ya'ni mazkur din paydo bo'lgan paytdagi arkonlar asosida hal etmoq niyatidagi harakat va qarashlardan iborat. Islomiy aqidaparastlik - zamonaviy islomda mavjud 3 yo'nalishdan (qolgan ikkitasi: traditsionalizm va modernizm) biri. Islom aqidaparastligining asosiy g'oyasi-"Sof islom" qar'iyatlariga qaytish, maqsad esa - islomiy davlat va taraqqiyot yo'lini joriy etishdan iborat [4.B.7-8.].

Mustaqillikka erishganidan so'ng, mamlakatimizda eski mafkura asoratlariga, quruq safsatabozlikka, xalqimiz manfaatlariga zid bo'lgan sobiq siyosiy va mafkuraviy tuzilmalarga barham berildi. Ijtimoiy adolat, xavfsizlik, ijtimoiy muhofaza, millati, dini va e'tiqodidan qat'iy nazar fuqarolarning huquq va erkinliklari, sha'ni va qadr-qimmatini, qonunning ustuvorligini ta'minlashga qaratilgan zarur chora-tadbirlar ko'rildi. Jamiyatdagi sog'lom ijtimoiy-siyosiy muhitni buzadigan, odamlar fikrini chalg'itadigan noxush holatlarga barham berildi. Mamlakat va xalq manfaatlari yo'lida birlashish, hamjihat bo'lish, barcha imkoniyatlardan ehtirolarga berilmay, aql-idrok bilan foydalanish yo'li tutildi.

Aslida "fundamentalizm" va "ekstremizm" g'oyalarining Markaziy Osiyoga kirib kelishidan ko'zlangan maqsad - dinning qadriyatlarini qaytadan tiklash emas, balki ana shu g'oyalardan vosita sifatida foydalanish orqali mintaqada beqarorlikni, diniy va millatlararo nizolarni vujudga keltirish, oxir-oqibat esa hokimiyatni qo'lga kiritishdir. Bu urinishlarda tuzatib bo'lmay fojialarga olib kelishi mumkin bo'lgan, tarix sahifasida qolib ketgan xalifalikni tiklash g'oyasiga ham zo'r berilishi bilan bog'liq. Bugun diniy ekstremizm va fundamentalizm oqimlari tomonidan Markaziy Osiyoda olib borilayotgan qo'poruvchilik va terroristik harakatlar ham ana shunday maqsad, yo'l va uslublarga tayanmoqda.

O'zlarini islom dinining "himoyachilari" deb ko'rsatishga urinayotgan terroristlarning asl niyati chinakam islomiy qadriyatlarni tiklash emas, balki hokimiyatni qo'lga kiritish, Markaziy Osiyodagi mamlakatlarni o'zlari tanlagan yo'ldan qaytarish va butun mintaqada o'z hukmronligini o'rnatishdir. Umuman, XXI asr boshidagi mafkuraviy kurashlarni targ'ibotlar kurashi davri, deb tavsiflash mumkin.

Umuman, islom ekstremizmi, fundamentalizmi tomonidan O'zbekiston xavfsizligiga solinayotgan tahdidlar quyidagilardan iborat:

1)Dindor musulmonlarning islohotchi davlatga ishonchini yo'qotish, demokratik jamiyatni obro'sizlantirish, barqarorlikni va milliy totuvlikni buzishga urinish. 2)Asossiz da'vatlar orqali yoshlarni mutelik, erksizlik holiga tushirib qo'yish, aqliga va taqdiriga hukmron bo'lish. 3) Qarama-qarshilikni keltirib chiqarib mamlakatni parchalab tashlash. 4) Din uchun kurashuvchi jangarilarning yangi avlodini vujudga keltirish.5) Musulmon va nomusulmon mamlakatlar orasida O'zbekiston obro'sini to'kish, obro'sizlantirish. 6) Islom va boshqa sivilizatsiyalar o'rtasida ziddiyatlarni keltirib chiqarish.7) Omma ongida soxta tasavvurlarni qaror toptirish.

"Bu radikal guruhlarining barchasini birlashtirib turadigan umumiy bir xususiyat bor. Ular,

mohiyat e'tiboriga ko'ra, biz uchun mutlaqo yot bo'lgan bir maqsadni - diniy davlat, musulmon xalifaligini o'rnatishni targ'ib qilmoqda"[5.B.53.].

Respublikada 16 ta diniy konfessiyaga mansub 2250ga yaqin diniy tashkilot faoliyat ko'ratmoqda. Mir Arab madrasasi, Toshkent Islom universiteti, 14 ta madrasa, 400 ga yaqin diniy musulmon o'quv muassasalari, boshqa dinlarga tegishli 19 ta o'quv yurti ishlab turibdi. Diniy ta'limot muassasalarida minglab yoshlar dinlar asoslarini hamda dunyoviy bilimlarni o'rganmoqda. Shu holatning o'ziyiq bizda e'tiqod erkinligi yuqori saviyada ekanligidan dalolat berib, har qanday diniy ekstremistik harakatlarning oldini olish mumkinligini ko'satadi. Umuman, ilmiy-texnikaviy taraqqiyot va globallashtirish jarayonlari aqidaparastlik va jaholatga tamomila ziddir.

3.Panislomizm - XIX asr oxirida o'rta Sharqdagi musulmon mamlakatlarida vujudga kelgan diniy-siyosiy oqim. Asoschisi-Jamoladdin al-Afg'oniy Panislomizm tarafdorlari musulmonlarning "birligi" va ularni xalifa rahbarligidagi yagona musulmon davlatiga birlashtirish zarurligi g'oyasini ilgari surgan. Ayni vaqtda panislomizm tarafdorlari diniy islohotchilik pozitsiyasida turib, islom dinini davr talablariga muvofiq isloh qilishga intilganlar.

XX asr boshlarida Turkiya sultonlari bu nazariyadan foydalanib, musulmon xalqlarini o'z qo'l ostida birlashtirishga uringan. Bu oqim Vahhobiylar, "Hizbut-tahrir" kabi diniy oqimlarda qiyofasida bugungi kunda O'zbekiatonda xalifalik davlatini tiklash uchun urinmoqda. "Panislomizm" g'oyasida hozirgi kunda turli xristian konfessiyalari ham targ'ibot va tashviqot ishlarini olib bormoqdalar.

XX asr boshlarida quyidagi oqimlar ham mavjud bo'lgan:

Panturkizm-bolshevizmning ashaddiy dushmani edi. U I-jahon urushi arafasida "Yosh turklar partiyasi"ning, Rossiyaga qarshi urush ochishda yagona tashviqot-targ'ibot quroli vazifasini o'tadi, jadidchilik harakatini avj oldirishda bosh rolni o'ynadi. Panturkizm oqimi, uning siyosati Tatariston va Boshqiriston o'lkalariga 1912-yilda kirib keldi. Bolshevizm XX asr 20-30-yillarida ularni "millatchilik"da ayblab, "Sho'roga qarshi" deb bosh liderlarini qirib tashladi. Musulmonlarni umumiy dushman-mustamlakachilikka qarshi kurashda birlikka va birdamlikka da'vat etgan panturkchilik ta'limotining ijobiy rolni ta'kidlash bilan bir qatorda, musulmon xalqlarining milliy tafovutlarini inkor etgan mazkur mafkuraning ikki tomonlama tavsifini ham hisobga olish lozim.

Turkchilik g'oyasi asoschilaridan biri Ziyo Ko'kalp "Turkchilik asoslari" deb atalgan kitobida shunday deb yozadi: "... Panislomchilik mafkurasi musulmon xalqlariga mustaqillikni ta'minlab beradi va ularning mamlakatlarni begonalar mustamlakasi bo'lish holatidan xalos etadi, deb bir vaqtlar taxmin qilingan edi. Tajriba shuni ko'rsatdiki, panislomchilik, bir tomondan, teokratik-klerikal-reaksiyon oqimlarni vujudga keltirdi, ikkinchi tomondan esa, musulmonlar dunyosida milliy mafkuraning paydo bo'lishiga to'sqinlik qilib, ana shu xalqlarda milliy o'z-o'zini anglashga qarshilik ko'rsatmoqda, ularning taraqqiyotiga g'ov bo'lmoqda va shu tariqa ularning mustaqil millatlar bo'lishiga xalaqit bermoqda" [6.B.15-16.].

Panturkistlar - oq va qizil imperiya istibdodiga, adolatsizlik va tengsizlikka qarshi kurashgan, ozodlik va mustaqillik yo'lida jon fido qilganlar sifatida tarixda qolishdi. Ular qonxo'rlik, xunrezlik va zulmga qarshi adolat uchun kurashuvchi xalqparvarlar edi [7.B.57-62.]. Panturkizmning quyidagi harakatlari mavjud edi:1) Rossiyada bolsheviklar tomonidan "mushtumzo'r-pomeshchik" hisoblangan Kondratev guruhi "Sanoat partiyasi", 2)Tataristonda "Sulton Alievchilik", 3) Qirimda "Ibrohimovchilik", 4) Ozarbayjonda "Milliy partiya", 5) O'zbekistonda "Munavvarqorichilik"- "Milliy istiqolol" maxfiy partiyasi.

4.Pansovetizm. Buyuk davlatchilik shovinizmi bugungi kunda pansovetizm bilan oziga xos tarzda qo'shilib ketgan. Pansovetizm tushunchasi uzoq vaqt davomida bir ittifoq doirasida yashash natijasida ijtimoiy-madaniy hayotda yuzaga kelgan muayyan yaqinlik, o'xshashlik, umumiylik, iqtisodiy aloqadorlik va bog'liqlikni mutlaqlashtirishga asoslangan.

Bu tushunchaning asossizligi va o'z umrini o'tab bo'lganligiga Birinchi Prezidentimizning quyidagi fikri yaqqol dalil bo'ladi: "Ochig'ini aytganda, Rossiya davlat rahbariyati umuman

MDHda huquqiy tenglikning zarurligini tushunib yetdi. Biz B.N.Elsinning: ”Sobiq Ittifoqni qayta tiklash fojiga aylanib ketadi”, degan fikriga qo’shilmiz. Shu nuqtai nazarga so‘zsiz amal qilish bizning davlatlararo munosabatlarimizning asosiy prinsipidir” [8.B.66.].

Xulosa qilib aytganda, globallashuv jarayoni insoniyatning katta yutug‘i sifatida chegara bilmasdan, har bir mamlakatning ijtimoiy hayotiga chuqur kirib bormoqda. Mazkur jarayonning o‘ziga xos muammolari ham mavjudki, uni o‘z vaqtida bartaraf etish insoniyatdan juda katta kuchni talab etayotir. Globallashuvning salbiy tomoni shundan iboratki, ko‘p ming-ming mayda, qoloq etnik guruhlar va millatlarning madaniyati, tili, rasm-rusumlari jahon bo‘ylab kuchayib borayotgan globallashuv jarayonlarida katta millatlar, yirik milliy madaniyatlar, boy tillar bilan raqobatlasha olmay, o‘z-o‘zidan faol ijtimoiy-iqtisodiy, lisoniy-zaboniy hayotdan chetga chiqib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh.Murodova. Axborot xavfsizligi va unga tahdid. // Jamiyat va boshqaruv. -T.: № 3, 2008.
2. R.E.Qilichev. Globallashuv va hozirgi dunyoning mafkuraviy manzarasi.-Buxoro.: 2011.
3. Karimov I.A. Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot yo‘lida. T.6. -T.: “O‘zbekiston”, 1998.
4. Irisov B. Din, aqidaparastlik va tahdid. -T.: “Ma’naviyat”, 2000.
5. Karimov I.A. O‘zbek xalqi hech qachon, hech kimga qaram bo‘lmaydi. -T.: “O‘zbekiston”, 2005.
6. O‘zbekistonning yangi tarixi. 2-kitob. O‘zbekiston Sovet mustamlakachiligi davrida.-T.: Sharq, 2000.
7. Uzoqov X. Panturkizm - bolshevizmning ashaddiy dushmani. //Xalq ta’limi, №3.-T.: 1998.
8. Karimov I.A. O‘zbekiston XXI asr bo‘sag‘asida: xavfsizlikka, tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. -T.: “O‘zbekiston”, 1997.